

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI
NAMANGAN MUHANDISLIK-TEXNOLOGIYA INSTITUTI**

“O'ZTO'QIMACHILIKSANOAT” UYUSHMASI

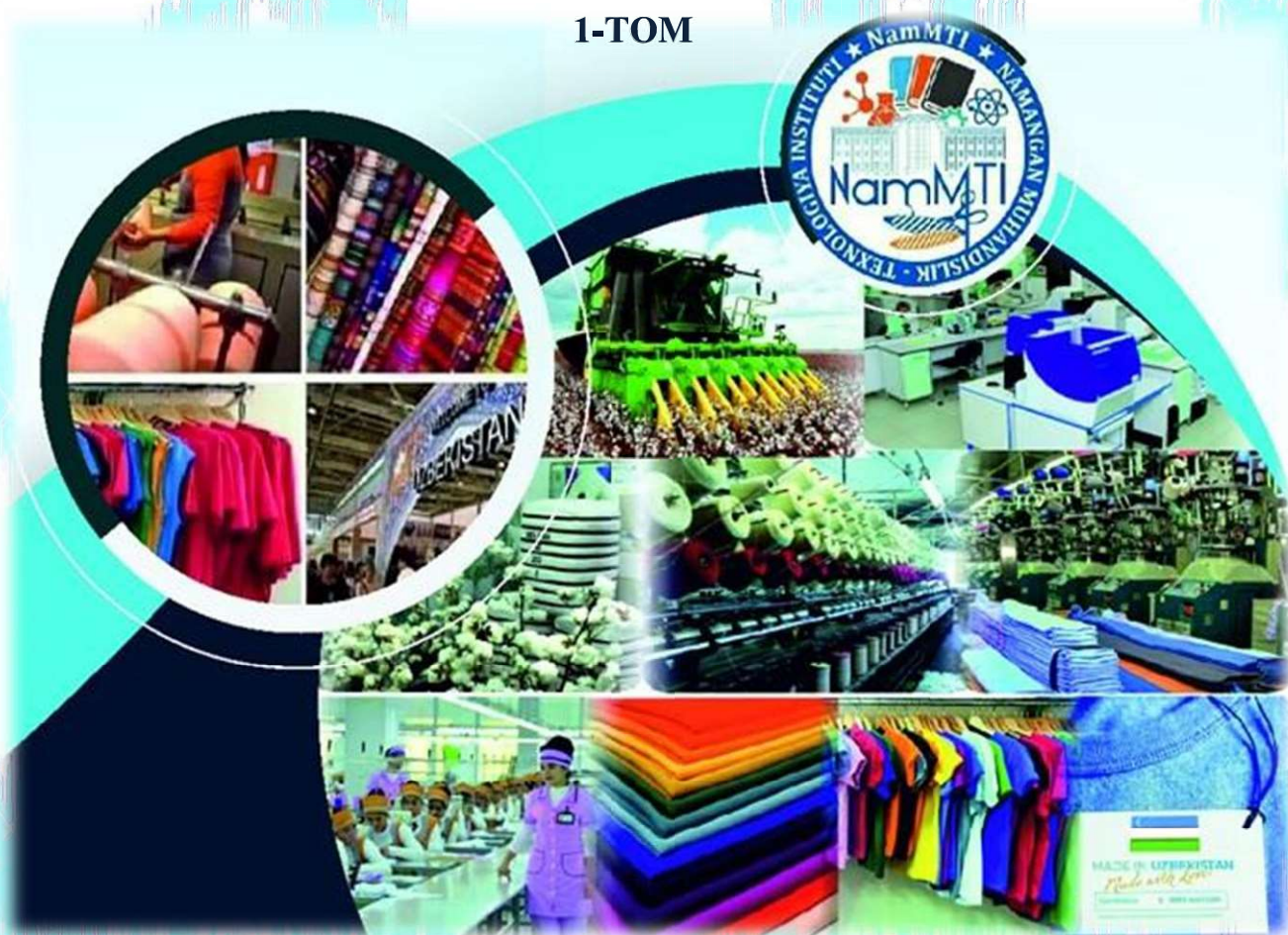
AKADEMIK INNOVATSIYALAR FONDI

**“Paxta, to'qimachilik va yengil sanoat mahsulotlari sifatini
ta'minlashning zamonaviy kontsepsiyalari” mavzusida
o'tkazilgan halqaro ilmiy-amaliy konferentsiya**

MAQOLALARI TO'PLAMI

(2021 yil 22-23 aprel)

1-TOM

NAMANGAN SHAHRI

3. Мальтус Т.Р. Опыт о законе народонаселения [Электронный ресурс] / Т.Р. Мальтус // Аналогия экономической классики. Т.2. – Режим доступа:<http://www.pseudology.org/Reklama/MaltusNarodZakon2.pdf>.

4. Вальрас Л.Элементы чистой политической экономии [Текст] / Л.Вальрас. - М.: Изограф, 2000. -448 с.

5. Кондратьев К.Я. Глобальная экодинамика и устойчивое развитие: естественнонаучные аспекты и «человеческое» измерение [Текст] / К.Я.Кондратьев // Изв. Рус.геогр. общества, 1997., Вып. 6. - С. 1-12.

ТЎҚИМАЧИЛИК КОРХОНАСИ БАРҚАРОРЛИГИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАРНИ БАҲОЛАШ АСОСИДА ИҚТИСОДИЙ САЛОҲИЯТИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Гиязова Нозима Баязова (катта ўқитувчи)

Бухоро давлат университети

***Аннотация:** Тўқимачилик корхоналарининг ўзгарувчан бозор иқтисодиёти шароитида барқарор ривожланишига таъсир қилувчи ташқи ва ички омилларни таснифлаш ҳамда уларнинг таъсир доирасини баҳолаш асосида иқтисодий салоҳиятини ошириш имкониятлари ўрганган.*

***Таянч сўзлар:** Корхона, ривожланиш, барқарорлик, омил, ташқи, ички, иқтисодий салоҳият.*

Миллий ишлаб чиқарувчиларнинг халқаро бозорда рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳамда барқарор иқтисодий ривожланишга эришишида улкан вазифаларга дуч келади. Ўзбекистоннинг глобал иқтисодиёт ва сиёсатдаги мавқеи бу вазифанинг қанчалик муваффақиятли ҳал этилишига боғлиқ бўлади.

Бундай шароитда саноатнинг барқарор ривожланиши энг муҳим жиҳатлардан бири бўлиб, у ўз навбатида хориж мамлакатлари билан мавжуд сиёсий ва иқтисодий алоқаларга қарамай, умуман иқтисодиётнинг техник ва технологик тараққиётига сабаб бўлади.

Ушбу муаммони ҳал қилиш барқарор ривожланишнинг моҳияти ва мазмунини, шунингдек, уни қўллаб-қувватловчи механизмларни тушунишни талаб қилади.

Барқарорлик халқаро ҳужжатларда (масалан, «Атроф-муҳит ва ривожланиш бўйича Рио Декларацияси» [1], «XXI аср кун тартиби» [2], шунингдек, конвенциялар ва кўп томонлама шартномалар асосида глобал аҳамиятга эга бўлган муайян масалаларни қабул қилиш каби таъсир таъминларини ўрнатиш ва қабул қилиш доирасида тизимнинг меъёр даражасида ишлашини давом эттириш қобилиятини назарда тутади.

Барқарорлик аҳоли сони ва мавжуд табиий ресурслар ўртасидаги мувозанатни талаб қилади. Бир соҳанинг эҳтиёжларини ва тегишли тармоқларда ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг сонини ҳисобга олиш керак, ammo бунда келажак авлодлар эҳтиёжларини инкор этмаслик лозим. Т.Мальтус [3], Л.Вальрас [4], К.Я.Кондратьев [5] каби муаллифлар ва бошқалар ўз тадқиқотларини шу даражадаги барқарорлик жиҳатларига бағишлаганлар.

Барқарор ривожланишнинг риск компоненти кенг маънода корхонанинг ички мулки бўлиб, у ташқи ва ички муҳитнинг турли хил хавотирли таъсирлари натижасида унинг яхлитлигини потенциал ўзгартириш орқали сақлаб қолишга ёрдам беради. Таваккалчилик таркибий қисми стратегик ва тактик таваккалчилик омиллари ва фаолиятини бошқариш жараёнларини тўқимачилик саноати корхонасининг барқарор ривожланишини таъминлаш каби тарзда боғлаш қобилиятини тавсифлайди.

Хавф-хатар компоненти модели мезон ва кўрсаткичлар тизимида асосланади. Унинг мезони сифатида тўқимачилик саноати корхонасининг ташқи ва ички муҳитининг ишлаб чиқариш, хўжалик ва хўжалик фаолиятига таъсирини баҳолаш қўлланилади. Интеграл кўрсаткич ички ва ташқи муҳитнинг стратегик ва тактик хавф омиллари кўрсаткичларидан иборат бўлиб, (1) формула ёрдамида ҳисобланади:

$$R_x = \sqrt{T_x * C_x} \quad (1)$$

бу ерда: T_x — тўқимачилик корхонаси барқарорлигига таъсир этувчи тактик хавф омиллари кўрсаткичи;

C_x — тўқимачилик корхонаси барқарорлигига таъсир этувчи стратегик хавф омиллари кўрсаткичи.

Корхона турига, фаолият соҳасига, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот турига қараб ҳар бир корхона унинг барқарор ривожланиш даражасига экологик хавф омилларининг таъсир даражасини тавсифловчи энг муҳим кўрсаткичларни аниқлайди.

“Ўзтўқимачиликсаноат” уюшмаси таркибига кирувчи тўқимачилик корхоналарининг иқтисодий салоҳиятини ошириш учун қуйидаги таклифларни берамиз:

- мавжуд хом ашё базасидан оқилона фойдаланиш, уни ташишда муқобил транспорт масаласи ечимини топиш лозим;
- пахта-тўқимачилик кластерлари ривожланишининг ҳукумат томонидан қўллаб-қувватланишини мақсадли тарзда ташкил этиш зарур;
- ички бозорда пахта-тўқимачилик кластерларининг монопол рақобатига чек қўйиш лозим;
- жаҳон товарлар бозорининг ҳолатини тизимли ўрганиш ва экспортларининг фаолиятини маркетинг таъминлаш учун илмий - тадқиқот базасини яратиш зарур.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Доклад конференции Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среде, Стокгольм, 5-16 июня 1972 года (издание Организации Объединенных Наций, в продаже под № R.73. П. А. 14), глава 1. -109 с.
2. Повестка дня на XXI век. Принята Конференцией ООН по окружающей среде и развитию, Рио-де-Жанейро, 3–14 июня 1992 года. – 101с.
3. Мальтус Т.Р. Опыт о законе народонаселения [Электронный ресурс] / Т.Р. Мальтус // Аналогия экономической классики. Т.2. – Режим доступа:<http://www.pseudology.org/Reklama/MaltusNarodZakon2.pdf>.
4. Вальрас Л.Элементы чистой политической экономии [Текст] / Л.Вальрас. - М.: Изограф, 2000. -448 с.
5. Кондратьев К.Я. Глобальная экодинамика и устойчивое развитие: естественнонаучные аспекты и „человеческое“ измерение [Текст] / К.Я.Кондратьев // Изв. Рус.геогр. общества, 1997., Вып. 6. - С. 1-12.

СИФАТ МЕНЕЖМЕНТИ ТИЗИМИНИ ҚЎЛЛАШ АСОСИДА ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИ КОРХОНАЛАРИНИ БОШҚАРИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ

Исаев Равшан Абдурахмонович (профессор)

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти

***Аннотация:** Ушбу мақолада енгил саноат корхоналарида сифат менежмент тизимини жорий этиш таҳлил қилинган ва таҳлил натижалари асосида уни такомиллаштириш бўйича тавсиялар берилган.*

***Таянч сўзлар:** Сифат, сифат менежменти, тизим, бошқариш, самарадорлик.*

Ўзбекистонда экспорт салоҳиятини янада оширишда тўқимачилик корхоналарида пахта хомашёсини чуқур қайта ишлаш асосида юқори қўшилган қийматли экспортбоп тайёр маҳсулот турларини ишлаб чиқариш ҳажминини ошириш зарурати ортиб бормоқда. Енгил саноат корхоналари ўртасида тўқимачилик саноати етакчи ўринни эгаллайди. Эркин рақобатга асосланган бозор иқтисодиёти шароитида эса маҳсулот сифатини яхшилаш - ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг асосий омилларидан биридир. Чунки, бозор иқтисодиёти шароитида ижтимоий меҳнатнинг тежалиши, асосан, сифатли маҳсулотни истеъмол қилиш соҳаси асосида юзага келади.

Маҳсулот сифатининг пастлиги ҳамда рақобатбардош эмаслиги - бу абстракт категория бўлмай, балки корхонанинг яшовчан эмаслигига аник асосдир. Шунинг учун ҳам сифат муаммоси эндиликда стратегик муаммо ҳисобланади. Корхонанинг ўз мақсадига эришиш қобилияти, чиқарилаётган